

DORDT EIGEN-AARDIG

JAAP BOUMAN

In 1914 verscheen een merkwaardig boekje over een Dubbeldamse jongen, geschreven door Constant. Achter dat pseudoniem ging Constant Coolsma schuil, een Groningse dominee.

Een kerstboekje over een appeldiefstal in Dubbeldam

▲ Dominee Coolsma, schrijver van het boekje.

Constant Coolsma (1877-1955) begon als jonge dominee in 1904 in Dubbeldam. Eigenlijk was hij niet zwaar genoeg voor het behoudende Dubbeldam. Hij droeg geen zwart pak en geen hoge hoed, en dat hij ook nog een fiets aanschafte, zagen veel Dubbeldammers met afkeuring aan. Maar ze zagen er wel de humor van in toen de dominee de fiets van de dorpsarts Mes wilde proberen en in de sloot belandde, omdat de fiets op het stuurslot bleek te staan.

Al in 1910 vertrok dominee Coolsma naar Groningen, maar hij hield zo'n warme geneenheid voor Dubbeldam, dat hij bij zijn latere radiodiensten altijd eenmaal het woord 'Dubbeldam' gebruikte, omdat hij wist dat veel oude vrienden naar hem luisterden.

Veel christelijke uitgevers maakten in die tijd speciale uitgaven voor kerst. Deze kerstboekjes werden meestal aan leerlingen van zondagscholen gegeven. Ook het boekje dat Coolsma schreef (met als titel *Evert Brand of Aan den Buitendijk*) was zo'n kerstboekje.

Aan den Buitendijk kwam hem op veel kritiek staan, omdat er namen en feiten werden genoemd van nog levende personen. En Coolsma schuwde niet om sommige personen stevig neer te zetten. Zo noemde hij de oma van hoofdpersoon Evert Brand 'krom en dik, maar ze had nog een erg knap gezicht en 'n paar heldere oogen'. En over de jonge Joris Brand, die later een belangrijke rol zou spelen in het boekje, meldde hij dat het een 'genieperd' was, 'van wien Evert allerlei lelijke dingen leerde, en voor wien moeder hem dan ook vaak had gewaarschuwd'.

De Bijbel, God en gebeden komen ook vaak voor in het boekje voor, maar dat is niet verwonderlijk, gezien het beroep van de auteur en de lezers.

Buitendijk

Het boekje werd uitgegeven in 1914 en beschrijft een gebeurtenis die rond 1907 moet hebben plaatsgevonden: dus na de Dubbeldamse tijd van Coolsma.

Hoofdpersoon is de 12-jarige Evert Brand die met zijn ouders aan de Buitendijk woont, tegenwoordig de (Wieldrechtse) Zeedijk. Evert wil zending worden, 'in de dienst des Heeren'. Niet bepaald een beroep waar veel jongens van dromen. Ook toen niet.

▲ De Wieldrechtse Zeedijk, met de boerderij het Oude Veer, waar het boekje speelt. FOTO BUUNK EN PANNEVIS

▲ Evert Brand en echtgenote Maria Berkhout.

Moeder Hadewijn vind het heerlijk. "t Goeie mensch had nog nooit in een trein gezeten. Ze zou het ook voor geen geld doen,

Krom en dik, maar ze had nog een knap gezicht en 'n paar heldere oogen

—Constant Coolsma

maar voor haar jongen zag ze tegen niets op.

Evert kan goed leren en hij is een brave, op passende jongen. Maar dan gaat het mis. Neeffe Joris, de 'genieperd', dwingt Evert zes appels achterover te drukken, om ze later aan hem te geven. Evert doet het, maar wordt daarna zo gekweld door berouw dat hij zich verstopt in de schuur van oom Huig aan de Buitendijk. Er wordt een zoektocht op touw gezet waaraan zelfs de veldwachter op de fiets meedoet.

Als Evert tevoorschijn komt, is iedereen blij en dat zou een happy-end kunnen zijn, maar natuurlijk kan Evert nu geen zending meer worden. Wie steelt is een dief, dat is de moralistische strekking van het boekje. Maar dat is

later niet de reden geweest dat Everts zendelingendroom niet is uitgekomen. Een jaar na de 'diefstal' overlijdt zijn moeder. Evert moet van het schoolje aan het 'Oudedijkje' en gaat als 13-jarige voortaan met zijn vader mee om op het land en in de vrienden te werken.

Duitsers

Ook het latere leven van Evert kent geen gelukkig einde. Hij trouwt later met bakkersdochter Maria Wilhelmina Berkhout en gaat net als zijn voorouders aan de Buitendijk (Zeedijk) wonen. Op 10 mei 1940 vallen de Duitsers binnen. In de middag liggen aan de ene kant van de dijk de Duitsers, aan de andere kant Nederlandse soldaten. Iedereen die zich op de dijk begeeft, wordt beschoten.

Als het wat rustiger wordt, besluit Brand te gaan kijken hoe het met de burens is. Zodra hij op de dijk staat, wordt hij neergeschoten. Hij sleept zich naar de schuur van de overburen, waar hij, omdat hij burger is, wordt verbonden door de Duitsers. Als deze weer verder trekken, blijft Brand in de schuur achter. De burens durven hem niet te helpen, en hoewel hij nog heeft geprobeerd de schuurdeur open te doen om weg te komen, sterft hij in de schuur.

Evert Brand is begraven op de Dubbeldamse begraafplaats, naast de Nederlandse militairen die zijn gesneuveld bij de verdediging van het Eiland van Dordrecht. Een tragische overeenkomst is de dood van een zoon van dominee Coolsma, die als verzetsstrijder in Kamp Vught is gefusilleerd.

Reacties, liefst met een telefoonnummer: eigenaardig@jaapbouman.nl